

# VILÁG

12. SZÁM

BUDAPEST, 1945 MÁJUS 29, KEDD

ÁRA 2 PENGŐ

## Ötvenezer elhurcolt munkaszolgálatos tragédiája

# Hogyan kért Magyarország 1944 októberében fegyverszünetet?

Szenzációs kulisszatitkok Faraghó Gábor moszkvai repülőútjáról  
„Elkerülhettük volna a háborút?” — „Több óvatosságot a késői megtérőkkel szemben”

## Faraghó miniszter elmondja a VILÁG-nak az összeomlás hiteles történetét

Magyarország szerepe a nagy világégésben még nincsen teljesen felderítve. Különösen homályosak azok a részletek, amelyek 1944 március 19-től, a német megszállástól, a Szálasi-puccsig, valamint azok, melyek az ideiglenes fegyverszünetig a mai napig peregték le a magyar történelmi orsóján.

Vannak némely történelmi korszakban olyan értékes adalékok vagy személyek, amelyekről vagy akikről már most beszélünk kell, mert ezekről hallgatni annyit jelent, mint segédkezni a közvélemény meglevesztésénél. Ami lehet nagyon politikum, lehet pártérdek, de semmi esetre sem szolgálhatja az igazságot: ez esetben a nemzet legemlékezőbb érdekeit, amelyeknek mindenfelől felül kell állniuk.

Magyar viszonylatban március 19-e lehetett volna az a diplomáciai szemszögből is értékes fordulópont, amikor a magyar államfő elfordíthatna volna kormányának rúdját, a lejtőn feltartóztatatlannul végzete felé rohanó német hadigépezet elől.

Szeptemberben többször kanyarodott be a német vörösség szemelattára a kormányzó lakosztály elé Faraghó Gábornak állami kocsija is, amelyet azonban teljes bizalommal mustráltak a Gestapo- és az SS-legények, hiszen a kocsiból kiszálló altábornagy a deportálásokat végrehajtó és kegyetlenkedő csendőrségnek akkori felügyelője volt.

Hogyan sejtette a német őrsg, amit követ követ tudott: hogy az utóbbi időkben borzalmas hírek örvendő csendőrségnek a felügyelője: a svábságnak a nácizmusnak esküdt ellensége s hogy a Moszkvában akkreditált volt katonai attasé-igazgató, aki a németek és nyilasok felé is »bizalmat« gerjesztő pozíciójában, biztos kézzel szövegeti azt a tervét, hogy Magyarország kérjen a Szovjetuniótól békét és fordítsa fegyverét a magyarság ősi ellensége, a német nép ellen.

Szeptember 27-én gördült ki utoljára a Várból Faraghó Gábor kocsija és miközben a Mátyás-kútnál álló német őrsg fegyverrel tisztelgett, Faraghó Gábornak legfelsőbb zsebében Horthy Miklósnak »Marsall« megszólítású, saját kezűleg anaol nyelvén megírt,

négyoldalas levele volt, melyben fegyverszünetet ajánl fel Sztalin marsallnak és kéri, vegye oltalmába a német elnyomás alatt vergődő kis nemzetet.

Aznap Faraghó Gábor még a csendőrség Andrássy-úti felügyelőségénél van; aktatászkáját »szórakozottan« íróasztalán hagyja; parancsőrisztjének kiadja másnapi rendelkezéseit, de éjjel már átlépi a szovjet-határt és élete kockáztatásával, orosz partizánok segítségével nekivág a moszkvai útnak Szlovákiából a Sztalin marsall által értékküldött repülőgépen, hogy ki rántsa nemzetét politikai és katonai elesettségéből.

Október 14-én Faraghó Gábor még rádió útján érintkezik a kormányzóval. A fegyverszünetet október 11-én írták alá.

A magyar ellenállási mozgalomról, a moszkvai tárgya-

lásokról sok cikk jelent meg a sajtóban, de nélkülöztük eddig annak a férfiúnak megnyilatkozását, aki mint a kormányzó teljhatalmú megbízottja a fegyverszüneti szerződés ajánlatával Moszkvába utazott és azt ott parafálta.

A közellátásügyi minisztérium fogadószobájában Korintzer Béla kartársunk, mint a miniszter személyi titkára fogad.

Megkérdezzük, hogyan került ő, a politikai hírlapíró, a közellátási miniszter mellé? A válasz meglepő.

1942-ben interjú miatt felkerestem Faraghó Gábert, aki akkor a csendőrség felügyelője volt. Meglepetéssel hallgattam meg politikai és katonai kérdésekről. Éles kritikát gyakorolt a fennálló rendszerről és lesújtóan nyilatkozott a »világnézeteiről«, amelyek faj és vallás szerint tesznek különbséget ember és ember között.

is oda nyilatkozott, hogy lám, ő »előre látta a bekövetkezett eseményeket«, akkor oda kell kiáltanom: több óvatosságot a késői megtérőkkel szemben!

1940 elejétől 1941 június második feléig, tehát közel másfél évig, voltam kint Moszkvában és a kéthetenként indított futárral küldött jelentéseim tele voltak intelmekkel és figyelmeztetésekkel, ne hogy belekeveredjünk egy, a Szovjetunióval megvívandó háborúba. Illetékes magyar katonai körökben akkor fantasztának tartottak engem.

»Verba volant, scripta manent.« Olvassa el ezt a levelet. Werth Henrik írta hozzá 1943 december 29-én. Ebben a levélben a magyar hadsereg volt vezérkari főnöke, minden német barátság mellett — pusztán a tények súlya alatt — meaculpázva kénytelen bevallani, hogy »Moszkvából küldött jelentéseimet nem értékelték jobban...« A történelmi értékű levelet itt adjuk eredetiben.

### Elkerülhettük volna a háborút?

Amidőn nyíltan feltettem a kérdést, mi a véleménye a német-orosz háborúról, Faraghó Gábor a leghatározottabban kijelentette:

»A németek ezt a háborút elveszítik, az orosz erő és hadvezetés fölényesen legyűri és megsemmisíti a villámháború eddigi eredményeit. En meg orosz katonai attasé-koromban óva intettem a kormányt, illetve a felelős katonai köröket, nehogy belekeveredjünk egy Oroszország elleni háborúba, mert ez az ország megsemmisülését eredményezheti.«

Faraghó Gábornak ez a megállapítása — vigyázzunk jól az évszámra — 1942 végén, tehát még Sztalinnal előtti volt, vagyis akkor, amikor olyanok is, akik ma féltéglával verik a mellüket, hogy ők már ekkor és ekkor ezt és ezt mondták, még buzgó igyekezettel kapaskodtak a világot legázolni akaró német harciszekerre, mivel az akkor még előre futott...

Reám — folytatja a miniszter titkára — érthetően mély hatást gyakorolt a csendőrség akkori felügyelőjének feltűnő megnyilatkozása, és még aznap, a képviselőház folyosóján, közöltem élményeimet Rassay Károlyl és Bródy Ernővel, akik — őszintén megvallva — majdnem kétségbe vonták állításaim valóságát.

Ezek után azt hiszem, megérti, miért lát engem; a ver-

beli újságíró, a közellátási miniszter mellett...

Amikor belépünk a miniszter dolgozószobájába, előre-bocsátjuk, hogy ezúttal nem a közellátás feladatairól kívánunk beszélni, hanem inkább azokról a katonai és diplomáciai lépésekről, amelyek a fegyverszünetet eredményezték és amelyekből kifarjadtak mindama vívmányok és eszmények, amelyeket az első szabad május elsején milliónyi ember ünnepelt fővárosunkban. S máris feltesszük a kérdést:

— Miniszter úr szerint el lehetett volna az orosz-magyar háborút kerülni?

Határozottan felel:

— Allítom, hogy igen. — A háborúba való belesodródásunkat a nagyobbára sváb származású katonai és politikai tényezőinknek köszönhetjük. A magyar kormányzatnak nem kellett volna egyebet tennie, mint hogy megfelelően értékelje azokat a jelenségeket, amelyeket moszkvai katonai attasé-koromban küldtem haza. En a diplomáciai életben megszoktam, hogy rejtjeles táviratokban »nyilatkozzam«...

### Több óvatosságot a késői megtérőkkel szemben!

— A sajtó nyilvánosságát ilyen természetű kérdésekben megszoktam elkerülni. De amikor a lapokban azt olvastam, hogy most már a jó öreg Quisling

### Werth Henrik levele

»Kedves Barátom! Szívvel köszönöm a magyar Tájékoztató Zsebkönyv megküldését. Kedves volt, hogy volt főnöködről ez alkalommal is megemlékezétek.

En sokat gondolok reád és mindenkor sajnálom, hogy a Moszkvából küldött jelentéseidet nem értékelték jobban. Te idejében figyelmeztettél bennünket a szovjet hadsereg kitűnő felszerelésére és fesszen, nagyvonalú megszervezésére. Mi — de a németek is — lebecsültük a bolsevistákat, és ezért drágán fizettünk. Remélem, jól vagy és sorsoddal meg vagy elégedve.

Neked és a Kegyelmes Asszonynak áldásos és boldog újévet kívánunk.

Feleségem üdvözléteit továbbítva és Önagyméltóságának tisztelő kézcsókjaimat jelentve. Téged régi nagyrabecsüléssel üdvözöl igaz jó barátod

Werth Henrik s.k.  
Budapest, 1943 dec. 29.

Az orosz-német háború ki-törésekor megrendült lélekkel hagytam el Moszkvát —

folytatja Faraghó Gábor. — Itthon 1942 végén a csendőrség felügyelőjévé nevezett ki a kormányzó. Ez a beosztásom — talán a sors rendelkezése folytán — annyiban segített későbbi diplomáciai küldetésemben, hogy a zsidók deportálásában nem egyszer gyalázatos eszközökkel közreműködő csendőrségnek a felügyelőjével szemben sem a nyilasok, sem a németek nem lehettek bizalmatlanok. Így sikerült — úgyszólván szemük láttára — kimenem Moszkvába, ahol — Molotovval való többszöri tárgyalásom után — aláírtam az előzetes fegyverszüneti egyezményt.

A Szálasi-puccs másnapján — október 16-án — SS- és Szálasi-pribekes egész különítménye keresett naphegyutcai lakásomon. Feleségem és kisleányom ekkor már az állóuti Örökimádás-zárdában tiltózkodott.

### • könyv...

titkárának belepése jelzi, hogy a mindennapi közellátási problémák háttérbe szorítják még a történelmet is. Távozásunk előtt azonban még egy nehéz kérdést teszünk fel:

— A elhangzottak után szinte rejtélyes előttünk a miniszter úrnak »Szovjet-Oroszország« című könyve, amely néhány szovjetellenes kitéréssel, a megállapított történelmi tényeknek ellenkezőjét látszik bizonyítani.

Faraghó Gábor feláll íróasztala mellől. Derűs mosoly játszik az arcán. A születési magyar paraszt tempós nyugalmával gombolja be egyetlen rend ruháját, amelyet, amint megtudjuk, az oroszok készítették a nyilasok és németek által mindenéből kifosztott magyar miniszternek és így szől:

»Nézzé kolléga úr, — ez egyébként kedvelt megszólítási módja — »mint a sajtóban élő ember, bizonyára tudja, hogy a cenzura nevezetű intézmény nemcsak húzni szokott az eléje terjesztett szövegekből, hanem néha hozzá is tesz. Az én könyvemnél mindkét vonatkozásban működött: kihúzta belőle a jót és hozzáírta a rosszat. Ez a válasza a kérdésre, amely valóban érdekelheti a nyilvánosságot. Erdemileg a vad csupán az oroszokra és én reám tartozik, de ezért ne fájjon »barátainak« a feje. Majd csak elrendezzük azt mi valahogyan magunk között...«